

Dr. Frič Hlavně sleduj skutečný smysl a podstatu každé otázky a podle toho také odpovídej. Mluv nahlas, ale nezvyšuj hlas. Celé tvé vystoupení při výslechu musí být ofenzivní, sebejisté, ale ne povýšené ani výsměšné. Žár skrývej v srdci a hlavu měj chladnou...

8. Zaplněná soudní síň

Předseda Jste obžalován, že jste se článkem „Správa obecních záležitostí“ snažil svést lidi různých tříd k nesvornosti.

Havlíček To ať posoudí páni porotci, o co jsem se snažil a co mi pan žalobce klade za vinu. Já jsem pouze nabádal ke ctění představených a ke svornosti.

Předseda Dále jste obžalován, že jste se článkem „Proč jsem občanem?“ pokusil vzbudit v občanech smýšlení, z něhož povstává nechuf k vládě a ke státní správě.

Havlíček Článek „Proč jsem občanem?“ je popis a obraz špatné vlády, ať je kdekoliv. Je mi divné, jak se může naše ústavní vláda domýšlet, že by se to na ni vztahovalo, anebo jak by si mohli naši úředníci myslet, že by byli tak špatní, jak jsou v tom článku špatní úředníci špatné vlády zobrazení. Jestliže pan žalobce myslí, že taková je naše vláda, jak je v tom článku zpodobněna špatná vláda, pak ji viní on, a ne já.

Předseda V tom článku však uvádíte věci, které nejen nechuf, ale i nedůvěru a odpor k vládě a jejím orgánům musí vyvolávat.

Havlíček Nejprve musím pánům porotcům vysvětlit, že jsem kromě tiskového přestupku obžalován také ze zločinu podle paragrafu 57 trestního zákona. Ten paragraf však pochází ještě z časů absolutní monarchie a vydáním tiskového zákona byl zrušen. Ale i kdyby nadále platil, přesto nejsem vinen tím, z čeho mne pan žalobce obviňuje, neboť bych musel zlomyslným způsobem hanět vládu a bouřit lid, což jsem neudělal, jak je patrné z prvního článku, kde jsem lid poučoval, a ne bouřil.

Předseda Ale snažil jste se vstítpit zášť mezi chalupníky a sedláky!...

Havlíček Já tu zášť chalupníkům nevstítpil. Spíš pan ministr Bach, když je vyloučil ze všech občanských práv. Já jen ukázal, jak ten svár vzniká, ale já ho nevyvolal.

Předseda (*stranou*) Pane zapisovateli, přečtete znovu ten závěr.

Písař (*čte*) „...Ty, sedláku, své nadýmání nad chalupníkem perně zaplatíš daněmi, které z tebe budou pumpovat ze všech stran, a právě syn chalupníka je na tobě bude vymáhat ve vojenské uniformě, a protože na tobě nemůže svou od otce zděděnou zášť jinak vybit, bude před tebou stát jako voják s flintou, abys byl spokojený.“

Předseda Těmi slovy jste chtěl mezi nimi úmyslně vyvolat zášť!...

Havlíček To je ta nejhanebnější obžaloba, neboť když někdo jednoho proti druhému bouří a štve, sotva si u obou stran získá lásku. Mě ale mají chalupníci i sedláci rádi, protože jedni i druzí se ke mně chodí radit ve svých záležitostech. Pravdou tedy zůstává, že můj článek nabádá ke svornosti a že jsem svým časopisem v Čechách žádné rozbroje nezpůsobil.

Předseda V tom článku píšete, že jsou vojáci od svých představených vedeni k vypínání se. Co na to odpovíte?

Havlíček Že tomu tak je, neboť voják nesmí s civilisty jednat, jinak je za to trestán. Nevím, proč to tak je, snad to tak vláda vyžaduje.

Předseda V tom článku píšete: (*čte*) „Když vláda vyloučila chalupníky ze všech volebních práv a spoluužívání obecních výhod, neudělala to jistě proto, aby se zavděčila sedlákům.“ Co tím myslíte?

Havlíček Že to vláda udělala proto, aby občany různých tříd proti sobě popouzela.

Předseda Tím jste ale bezdůvodně a bez jakékoliv podstatné příčiny vládu tupil, když říkáte: „...své nadýmání nad chalupníkem perně zaplatíš daněmi, které z tebe budou pumpovat ze všech stran!“

Havlíček A již je pumpují, neboť stát je na tom tak špatně, že je bude dál pumpovat, protože vyhazuje peníze za zbytečnosti.

Předseda Ale tím jste chtěl uvést vládu v nevážnost!

Havlíček Ano, chtěl, protože taková vláda nevážnost zaslouhuje! Neudělal jsem to ale ze zlomyslnosti, nýbrž v tom nejlepším úmyslu, abychom obdrželi lepší vládu, poněvadž já považuji nynější vládu za špatnou. Rozhodně ale popírám, že jsem to udělal ve zlém úmyslu, ale naopak tvrdím, že jsem to napsal v nejlepším úmyslu z uvedené příčiny.

Předseda Musel jste předvídat, že ten článek vzbudí nechuť k vládě. Psal jste to bez jakékoliv příčiny a tím jste se pokoušel vyvolat

nechuť, nelibost a nedůvěru k vládě a jejím orgánům stejně jako k zatvrzení se proti poslušnosti úřadům.

Havlíček Jak to, že bez příčiny? Já uvedl dost příčin, jak z toho bude vláda těžit, když se budou chalupníci a sedláci hašteřit.

Předseda Vy jste ale těmi slovy, že... (čte) „že chalupníci neobrátní svou zášť proti vládě jako jedinému původci svého vyloučení, nýbrž proti sedlákům“, vše to zlé a bez důvodu a příčiny sváděl na vládu.

Havlíček Je zcela přirozené, že se chalupníci budou zlobit jen na sedláky, jako kdyby oni sami toho byli příčinou, a nebudou se zlobit na pana ministra Bacha a na vládu, neboť chalupníci nechtou zákony, a proto se nemohou domakat, odkud to pochází.

Předseda Vaše odpověď je jen výmluvou. Skutečností zůstává, že jste tím chtěl jen spoluobčany proti sobě rozdrážit!

Havlíček To ať posoudí páni porotci. Dle mého názoru jsem chtěl rozumným poučováním vysvětlit, jak se věci mají, neboť když vláda vypisuje daně, aniž se koho ptá, zda je zapotřebí ke státní správě tak krvavých výloh, musí k jejich vymáhání používat vojska.

Předseda Ve druhém článku „Proč jsem občanem?“ uvádíte takové věci, které nejen nechutí, ale i nedůvěru a odpor k vládě a jejím orgánům musí vzbuzovat.

Havlíček Ten článek je pouhý popis absolutní vlády jako takové a všech jejích chyb. O žádné konkrétní vládě se tam nezmiňuji, a proto nechápu, jak mohu být obviněn, že jsem hleděl zlehčovat nebo tupit naši vládu? Jestliže byla tehdy, kdy jsem ten článek psal, naše vláda ústavní, nemůže se ten článek vztahovat na náš stát, jak uvádí žaloba.

Předseda V žalobě jste však viněn, že je tím článkem míněna naše vláda, a sice podle mnohých vámi uvedených znaků.

Havlíček V tom článku se zmiňuji o státních monopolech, ale to nemá přece žádný vztah k Rakousku, neboť jiné státy mají také monopoly, například Rusko na kořalku. Podobně je tam výrok nedávno zesnulého císaře Františka I. Z toho ale nijak nevyplývá, že se ten článek vztahuje na Rakousko, neboť kdybych tam například uvedl citát řeckého klasika, nevztahovalo by se to žádným způsobem na Řecko a řeckou vládu. Ale kdo si myslí, že je Rakousko tak špatné, jak ve zmíněném článku stojí, je ten, kdo mne žaluje.

Předseda Dále jste obviněn, že jste tím článkem chtěl vzbudit zášť k úřednictvu vůbec.

Havlíček Jak by mohl mít někdo zášť na dobré úředníky proto, že já popisuji špatné? Nejsou-li ale naši úředníci špatní, proč se tedy k tomu popisu hlásí? Já ve zmíněném článku psal jen o špatných úřednících, a ti již zasluhují pohanu sami od sebe.

Předseda (*stranou*) Přečtete to o těch politických úřadech.

Písař (*čte*) „...Každý ví, že politické úřady často více zmatků než prospěchu působí, že by mnohem snadněji občané obstáli bez politických úřadů než ty úřady bez občanů.“

Předseda To se přece týká našeho státu!

Havlíček Jestliže naše vláda jedná, jak popisuji, není to moje vina, ale její. Jestli tedy pan žalobce myslí, že naše vláda jedná tak, jak tam stojí, tak já za to nemohu, já jí k tomu neradil, a pak by také nebylo divu, že musí proti sobě popuzovat.

Předseda Podle obžaloby jste se zlomyslným způsobem snažil vštípit nechuť a nelibost ke státní správě, jelikož v tom článku pravíte, že stát je vynucená společnost. (*Stranou*) Přečtete to místo.

Písař (*čte*) „...Jaký vůbec užitek mají lidé z toho, že žijí ve státě, přičemž budeme uvažovat obecně a nebudeme žádný konkrétní stát jmenovat, ale mluvit hlavně o tzv. policejních státech, kde se vláda do všeho míchá. Až dosud se nám takový stát nejeví skoro jinak nežli jako vynucená společnost, v níž většina snáší obtíže proto, aby mohla dobře a vesele žít menšina.“

Předseda (*stranou*) A ještě ten závěr.

Písař (*čte*) „...Na všech stranách občan pozoruje, že státní zřízení naprosto není k jeho prospěchu, nýbrž jen k jeho škodě, a že by on sám mohl mít ze spojení se státem jen tehdy užitek, kdyby se odhodlal s vlky výtí a na útraty ostatních utiskovaných svůj vlastní prospěch vyhledával.“

Předseda To vše je bezdůvodné!...

Havlíček Popis špatného státu žádné zdůvodnění nepotřebuje. Já chtěl popsat špatný stát, abych naše občany poučil, jak špatný stát, vláda a úřady takového státu vypadají.

Předseda To není vysvětlení, ale překrucování pravdy!...

Havlíček Pravda žádné překrucování nepotřebuje. Obvinění, že tím míním náš stát, je špatné, protože jsem v tom článku uvedl rozličná fakta z různých vlád. Kdyby ten článek vyšel v jiném jazyku a v jiné zemi, bude to každý vztahovat na absolutní stát. Jestliže to někdo vztahuje na Rakousko, já za to nemohu.

Předseda Vaše vysvětlení je pouhá výmluva!...

Havlíček Trestu hodný je ten, kdo myslí, že je to o naší vládě. Je velmi smutné, když rakouský úředník sám usuzuje, že se to na Rakousko vztahuje. Já neměl žádnou příčinu se s něčím skrývat, protože jsem líčil špatné absolutní vlády, ale náš stát jsem tím nemínil a nikde jsem ho v tom článku nejmenoval.

9. Pokoj v hotelu U černého koně v Kutné Hoře v předvečer soudu

Dr. Frič Na všechny otázky při výslechu odpovídej tak, jako kdyby ses už naplno obhajoval. Tím z předsedy uděláš žalobce.

Havlíček Rozumím. A na žalobce nutně zbydou už jen nehoráznosti, lži a překrucování.

Dr. Frič Přesně tak!... Tím se vyčerpá faktická stránka věci a žalobce bude přinucený zveličovat, přehánět a lhát do té míry, že se tím před porotou znemožní sám.

Havlíček Vy byste měl o to více hlídat každé zneužití nestrannosti soudu, paragrafů a zákonnosti. Když je od začátku budeme usvědčovat na každé maličkosti, tak s těmi velkými podfuky ani nevyrukují.

Dr. Frič Ale vyrukují, jenomže k vlastní škodě.

(Náhlé zaklepání na dveře)

Havlíček To bude Procházka!... *(Hlasitěji)* Dále!...

Procházka *(vchází)* Nesu samý hrozný zprávy, pánové! Můžu to sem postavit? *(Cinkání lahví, sklenic, šáleků apod.)* Víte, že vojáci budou mít zejtra pohotovost? Celý kasárna ve zbrani v čele s hejtnanem Reiserem!...

Dr. Frič Od kohopak to víte...?

Procházka Pijete bílý, nebo červený? No, já vzal vobě!... Tudle zprávu, pane doktore, mam vod kantýnskyho z kasáren!...

Havlíček Přímo od pramene!...

Procházka Ve dvou hospodách už zpívali Hej, Slovane!... A četnickej strážmistr Pick je ani nenapomenul... To kafe ste už vypili?

Havlíček Jen se nebojte, zítra nám to všechno připočtou!...

Procházka A taky vím, že z Kolína sem už nikdo nesežene povoz pod šest zlatek. Všecky noclehy ve městě sou už vobsazený...

Dr. Frič Tak se k nám posadte, pane Procházka, a já vám řeknu pár slov, jak to tam bude asi probíhat...

10. Zaplněná soudní síň

Písař Žádám, aby předstoupil spoluobžalovaný, uvedl své jméno, věk, stav, zaměstnání a bydliště.

Procházka Slavný soude! Menuju se František Procházka, je mi 48 let, sem ženatý a mam tady v Kutný Hoře tiskárnu.

Předseda Jste obžalovaný, že jste nezastavil tisk projednávaných článků v časopise Slovan.

Procházka Slavný soude, no to je blbost!

(Smích přítomných)

Předseda Napomínám vás ke slušnosti.

Procházka Správně! Správně, slavný soude, poněvadž to sou dvě blbosti!... *(Smích)* Za první, jo! Dybych neměl tiskárnu, ale třebaš nožírnu, jo..., a někdo byl zamordovanej nožem z mé dílny, jo... Notak co já s tím mam společnýho? Akorát ten nůž, žejo, a ten přeci za nic nemůže. A ten, kdo ho vyrobil, taky ne. A za druhý, i kdyby se taková hrůza dovopravdy stala, to bych měl kuli tomu přestat další nože vyrábět a celou dílnu zavřít...?

Předseda Ale vy jste musel znát trestuhodný obsah obžalovaných článků! Přesto jste jejich tisk nezastavil a tím jste se dopustil spoluviny!...

Procházka A dopak vam zas todle nalhal...? Dyť já si prvně voba ty články celý v klidu přečet až v kanceláři tudle pana žalobce, dyž si mě tam zavola!... A moc se mi líbily, voba dva!... *(Smích)*

Předseda Chcete tvrdit, že jste vůbec nečetl, co bylo ve vaší tiskárně tištěno?

Procházka Slavný soude, nikdo přece nemůže od tiskaře chtít, aby čet všecko, co se u něj tiskne. Švec přece taky nenosí všecky boty, co ušije. Zrovinka Slovana já nečet vůbec nikdy. Já akorát dával pozor, aby to bylo všecko jaksepatří vytištěný, a to je všecko.

Předseda Několik svazků Slovana přece bylo zabaveno. Musel jste proto vědět, že je jejich obsah trestuhodný, a tím, že jste obžalované články vytiskl, dopustil jste se spoluviny.

Procházka No tak to je zasejc blb..., no jináč. Slavný soude! Dyž

se to tisklo, tak to bylo povolený a já nemoh dopředu vědět, že to bude jednou vobžalovaný. To dá snad rozum, ne? Pan Havlíček mi na začátku řek, že je podle zákona za všechny články vodpovědnej von jako redaktor. A hnedky mi ten zákon vopravdu ukázal!... (*Stranou*) Dyť jim ho tady taky vokažte, ať mi věřej!...

(*Smích přítomných*)

Předseda To je zatím všechno. Pane zapisovateli, přečtete pá-nům porotcům předchozí tresty obžalovaných pro zneužívání tis-ku.

Písař Za prvé je zde zpráva c. k. vojenského soudu v Praze, podle níž Karlu Havlíčkovi, odsouzenému k osmidennímu trestu věze-ní, byl vojenským velitelem města Prahy výkon trestu prominut, za což pan Havlíček přislíbil mírnost a písemně to potvrdil.

Havlíček Žádný takový soud, ať vojenský nebo jiný, podle něhož bych byl odsouzen k osmidennímu vězení, se nekonal, a proto mi nemohl být nikým tento neexistující trest prominut.

Předseda Je zde revers, který jste vlastnoručně podepsal.

Havlíček Mohu jej vidět...?

Předseda Proším...

Havlíček Nic podobného jsem nikdy nepodepsal. Páni porotci, na této listině je napsáno moje jméno, ale není to můj podpis!...

Dr. Frič Ukažte...? Ukažte...?

Havlíček Páni porotci. Když vojenský velitel města pan hrabě Khevenhüller vyhlásil v Praze stav obležení, zakázal mi vydávat Národní noviny. Já si z Vídně opět povolení přivezl. Pan Khevenhüller si mne dal zavolat a z uražené hrdosti mi řekl: „Za vaši dr-zost bych vás měl chuť dát na osm dní zavřít!“ Já se usmál, uklonil a odešel. To bylo všechno.

Dr. Frič Pane předsedo, na této listině není uveden žádný důvod ani přestupek, za který by byl trest uložen. Není zde datum a ko-nání soudu, ani jeho účastníci, a není zde uveden ani žádný para-graf trestního řádu, podle něhož by byl trest vynesena. A konečně rukou psané jméno pana Havlíčka není jeho podpis!... Ptám se vás, pane předsedo, považuje soud tuto listinu, bez ohledu na to, odkud a jak ji obžaloba získala, za platný úřední doklad...?

Předseda Nepovažuje.

Dr. Frič Děkuji... (*Zvuk trhání a mačkání listiny*)

Písař Za druhé je zde rozsudek c. k. vojenského soudu v Praze

z dvacátého osmého srpna 1848, jímž byl pan Havlíček odsouzen ke čtrnácti dnům vězení bez možnosti odvolání.

Havlíček Ano, pro urážku Jeho Milosti císaře.

Písař Za třetí, nález c. k....

Dr. Frič Za druhé, pane zapisovateli!... To za prvé (*zašustí papírem*) skončilo zde...

Písař Za druhé, nález c. k. okresního sborového soudu v Kutné Hoře z prvního května 1851, kde byl pan Havlíček odsouzen pro tiskový přestupek k pokutě deseti zlatých.

Havlíček Páni porotci. Během tisku Slovana přišla zpráva o možné válce s Pruskem. Otiskl jsem ji ihned namísto jiného článku bez předchozího povolení, takže to byl administrativní, a nikoliv tiskový přestupek.

Písař Za třetí, nález c. k. okresního sborového soudu v Kutné Hoře z dvacátého šestého května 1851, kde byl pan Havlíček odsouzen pro tiskový přestupek k pokutě patnácti zlatých.

Havlíček Vojenské velitelství mi zakázalo dojíždět odtud do Prahy ve stavu obležení. Já o tom napsal článek, neboť naše ústava zaručuje všem občanům svobodu pohybu a pobytu. Článek byl žalován a já o tom opět napsal. Otiskl jsem to, dříve než okresní soud rozhodl o mé nevině za první článek. Tedy přestupek za nevinu.

Písař Poslední nález se týká spoluobžalovaného. C. k. okresní soud v Kutné Hoře uvádí, že František Procházka byl již v Čáslavi vyšetřován a trestán pro cenzurní přestupek spáchaný otištěním zapovězené písně.

Procházka Slavný soude, to je lež!... Já si vzal za manželku vdovu po tiskaři v Čáslavi, jo. Dyž měla smutek, tak pan faktor Bulant dal v tý tiskárně vytisknout písničku „Pepík“. Ta není zakázaná ani nemravná, dyť ji každěj zná! Von je taky Pepík, ale neměl žádost a povolení, a proto dostal pokutu. A teď to tady sváděj na mě! Dyť je to všecko jedna lež prolhaná, nestydatá, že to volá až do nebe!...

(Smích přítomných)

Dr. Frič Pane předsedo, považuje soud předložený doklad za hodnověrný...?

Předseda Ne...

Písař (*nejistě*) To mám taky roztrhat...?

Dr. Frič Ne, ne... Vraťte to panu státnímu návladnímu, který takové doklady soudu předkládá...